

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 240, POLUGOD. K 120, ČETVRTGOD
 K 60, POJEDINI BROJ K 6.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Triumf ideje

Piše senator Anatole de Monzie.

Jedan oficijelni communique javio je 28. jula 1922., da je gosp. Poincare, predsjednik francuskog ministarskog savjeta, primio gospodina Sokolova, predsjednika cionističke egzekutive, u audijenciju i saslušao je pažljivom simpatijom razlaganja njegovih političkih načela. Cionističkih načela! Nazore gospodina Sokolova! Zar nijesu već prihvaćeni u svijetu činjenica? Zar još nijesu postale zbiljom? Pripovijeda nam se o neobvezatnim pregovorima i diplomatskim konverzacijama! Hoće li se općinstvo uzdržati u neznanju i odvrnuti pogled našega naroda od događaja, koji se zbio u Londonu u istom mjesecu julu 1922., kad je britski mandat nad Palestinom ratificiran i ta zemlja proglašena i priznata narodnom domajom Izraela?

Kojeg li događaja! Sličan je najvećemu. Izrael se svrsta među narode. Heinrich Heine čudio se, da je na londonskoj burzi postojao posebni odjel za Židove isto tako kao za Francuze, Ruse i Austrijance. A sad su dobili Židovi ne samo za pogled gledaoca, već za svoje vlastito konstituiranje odjel, izvjesnu zemlju, normalni okvir jedne domovine! I ta domovina leži prema suverenom zaključku mjerodavnih sila u istoj onoj Judeji, u istoj onoj Galileji, gdje je car Hadrijan pred gotovo 18 vijekova, nakon 50 bitka, nakon pljačkanja bez kraja i klanja bez broja, pokušao da zatre i zadnji ljudski trag staroga židovstva.

Okupacija nije materijalna i efektivna: ona je juristička. Židovska domaja zamčena je u smislu želje izražene na prvom cionističkom kongresu godine 1897. Stvorena je nova juristička osoba u prilog Židova — stvorena i snabdjevena s atributima javnoga prava.

»Papinstvo zaštićivalo ih je veledušno protiv bijesa cijeloga svijeta.« (Leon Bloyx: »Spas po Židovima«). Liga Naroda, baštinica obraničke moći, koju je prije imalo papinstvo, stvorila je mandatom, koji je povjeren Velikoj Britaniji, internacionalno zamčeni statut za sve Židove, koji kao Židovi hoće da žive na zemljištu svoje nanovo nadjene židovske domaje. Domaja je to, jedna narodna domaja, nepovredivo utočište, ona je još više, bolja no autonomija, što su je u godini 1860. na zahtjev Engleske i Francuske dobili hrišćani Libanona, ona je mogućnost, za nekoliko milijuna bespravnih, sinova od bespravnih, da se pozovu na jedno ime, na jedan zakon.

Nema primjera tako potpune pobjede prava. Osvojene zemlje opet se gube. Ži-

dovska kolonizacija može da bude ugrožena otporom Arapa i hrišćana i njihovim ustankom. Opasnost za danas, opasnost za još dugo vrijeme! Pa što je na tome. Pravni titul ostaje u rukama Izraela, koji će znati da brani svoje nacionalno uvjerenje sa slovom ustava, njegova pravna naslova, kao što je znao da brani vjersko svoje uvjerenje slovom talmuda, svojom knjigom. Još prijete opasnost, da ga se može spriječiti, ali ne postoji više opasnost, da bi mogao biti protjeran. Izrael tražio je toleranciju da može živjeti: sad imade pravo da živi kao narod, kao nacija.

Što taj događaj još čudnijim čini, je fakat, da se zbio, a da se svijet nije čudio, i da nije pobudio ganuća, ni radoznalost. Pred jedan ili dva vijeka bila bi ova ravnodušnost zapada naravna. Dobro društvo nije se brinulo za Židove, osim da je taj narod pratio sa blagohotnom znatiželjom. Messire Benigne Bossuet dao je svoju aprobaciju knjizi, što ju je pisao gosp. Fleury, svećenik i odgojitelj vojvode od Vermandoisa, da hvali običaje Izraeličana, koji su »izvrstan uzor za najprirodniji ljudski život«. Antisemitizam je savremenik demokracije, to znači časa, kad je bila proklamirana jednakost ljudi i kad se htjelo isključiti Židove od te jednakosti. Pitanje je to građanske ekonomije, interna borba građanstva. Samo su Slaveni pokušali da upotrijebe internacionalna sredstva, da se riješe jednog narodnog tereta. Mi Francuzi jedva smo iznašli naš antisemitizam, koji je uostalom od vrlo nestalne jakosti. Rado prihvaćamo šaljive ideje čestitog Touleta o židovskome pitaju: »O, da nas antisemite oslobode od naših Židova, kojeg li olakšanja! ili Židovi od naših antisemita!« Prihvaćamo bez otpora najromantičnije izjave i primamo kao istinito, da se Lloyd George prodao židovskim trgovcima Citya, kao što se nekoć i Cromvell prodao Manasseu ben Izraelu, blagom rabiu od Amsterdama. Ali ta lahka vjera na tajne odnošaje ljudi, i one između puritanizma i židovstva ne bi nas smjeli riješiti čuđenja pred ovim triumfom cionizma — pred ovim nesumnjivim remekdjelom kolektivne volje, tome čudu vjere, pretvorenog u političku akciju, koji nema premca niti sebi sličnoga.

1897! Teodor Herzl, koji je obnovio formulu židovskoga nacionalizma, čiji je stvoritelj bez sumnje Moses Hess, iznio ju je u kasinu od Bazela pred par stotina blijedih Poljaka, plavih Madžara, pognutih Egipćana, brbljavih Bečlija, i svećeničkih Rusa. »Sjedimo danas na babilonskim vodama i odlučili smo, da više ne plaćemo«, pisao je Izrael Zangwill u svome liričkome izvještaju. Ali židovska država, o ko-

joj vođa Izraela glasno sniva, nije ni u mašti našla svoje mjesto: Prevaren obećanjem sultana, pripravan je Herzl, da prihvati u zamjenu Argentiniju ili Ugandu. S njime su ali već od početka samo jedna grupa intelektualaca i zanešenjaka. Veliki rabinati, konsistorij u Francuskoj, Alliance Israelit Universelle, Jewish Colonisation Association, sve organizirane sile židovstva, njegovo oficijelno zastupstvo, njegova velika buržuazija, otklanjaju da učestvuju u avanturi, koja bi mogla da stavi u pitanje individualne koristi asimilacije. Grupa ljudi, koji pod Teodorom Herzlom pripravljaју revoluciju u Izraelu, može da se usporedi njezinom revnošću u sasvim drugom životnom krugu sa »Action Francaise« u njezinim počecima pod Charles Maurrasom.

1904! Herzl mrtav! Nema više niti jednoga vođe! Slobodno izabrani vođe pod demokratskom kontrolom! Tradicionalna prepirka pilpula, tako draga poljskom učenjaku XVI vijeka, pojavljuje se opet u raspravama godišnjih kongresa, čiji rad ipak raste. Prema jidiš postavlja se hebrejski jezik, da bi se narodu, koji traži svoje sjedište, a još ga nije našao, dade narodni jezik. Cionizam predobiva židovske mase, iako još nije osvojio evropske državne kancelarije.

1914! Rat doveo je ruske Židove u carističke vojske, ko što i irske Sinnfeinere u britske čete. Stvara se židovska legija u Egiptu i služi na Galipolju. Loyalitet raste u neizmjernim masama naših privrženika u getu do heroizma, mobilizacija, pomirenje, obećanja i uvjeravanja na oslobođenje svih i svagdje! Nema kongresa, ali ni zastoja organizacije! Nešto kasnije, kad se počelo snubiti za javno mišljenje neutralaca, propitala se Francuska za židovske borce i za njih se zauzela kao i za ostale borce svih vjera i svih rasa.

Andre Tardieu, francuski vrhovni komesar u Washingtonu, započeo je konverzaciju sa gosp. Brandeisom, vrhovnim sućem u Americi i cionistom. Uslijed ove slučajne konverzacije piše gosp. Jules Cambon, glavni tajnik francuskog ministarstva inostranih posala 4. juna 1917. gosp. Sokolovu, jednome od Herzlovih nasljednika: »Francuska vlada, koja je ustupila u ovaj rat, da obrani nedužno napadnut narod i koja nastavlja borbu, da osigura triumf prava nad silom, može za Vašu stvar, čiji je triumf vezan na onaj saveznika, da osjeća samo simpatije«.

Simpatija! Pristojnost i lijepe fraze! Bonaparte je 1797.. Plehve 1903. mnogo više rekao, da pobudi nade diaspore, a ipak od dana toga dokumenta prelazi cionizam iz sfera mesijanizma u stadij realizovanja njegova programa, njegova ude-

sa. »Ako hoćete, nije to priča!« objavio je Teodor Herzl svojim prvim pristašama, junak prema slici Carlylesa, židovski profeta, čiji se mističizam pretvorio u djelo. Cijonizam nije više bajka, jer su ga cijoniste htjeli!

Što je bila ta volja, kako je prodrila, koji su se argumenti upotrebljavali u skupštinama, koliko je brojnih koraka poduzeto kod vlada, koliko je plaidoyer sa držano u svim jezicima svijeta, izvještiti će bez sumnje potpuna povijest, kad će Sokolovljevim dvim prvim sveskama, čiji je predgovor napisao gosp. Stephen Pichon, ministar pod Clemenceau-om, slijediti treći svezak. Danas počiva povijest tih dugotrajnih rasprava u mističkim izvještajima, kao ona u knjigama Staroga Zavjeta. Nahum Sokolov i Hajim Weizmann glavni pregovaratelji, slični su osnivačima Čehoslovačke, Masaryku i Benešu, koji su također uskrili iz propasti centralnih vlasti i pobjede aliiranih svoju naciju. Jednaka sredstva i jednaki putevi. 30. maja 1917. zakleli su se čehoslovački zastupnici carevinskog vijeća, da će uspostaviti svoju istorijsku češku domovinu, a 4. juna 1917. piše Cambon cijonistima i prima do znanja njihove nacionalne zahtjeve.

Ali između čeških patriota i židovskih nacionalista velika je razlika u tome, da Česi stalno nastavaju svoj teritorij, da imaju oružja i kadre i svoja uporišta, dok cijoniste nemaju ništa do li moći duše, otmenost razumjevanja i daleku zaštitu nekih britskih grand-seigneura. Nemaju birokraciju, niti političke formacije. Gosp. Sokolov, koji je svoje posjetnike primao za vrijeme mirovnog kongresa u sobi jednog pariskog hotela, bio je još učenjak, književnik, koji sjedi nagnut nad svojim manuskriptima, neka vrst cijonističkog velikog svećenika bez naročitog naginjanja klasičkim borbama za uplivom. Dr. Weizmann, Rus, odgojen u ženevskim školama, a prije jedno 12 godina naturalizovan u Engleskoj, isto tako malo je sličan tipu Tayllera i ima od Benjamina Disraelia samo ponosnu tvrdokornost: »Mislioc i borac« kao što o sebi kaže Ferdinand Lassale, on je svomu cilju za volju od danas na sutra postao diplomata. »Uplivniji no Zaharov i Venizeloš, muž tajne«, zahvaljuje svoju vlast nad engleskom politikom samo svome prirođenom geniju i svojoj »odvažnoj snazi«. Uostalom nijesu se ovi muževi predstraže zadovoljili samo riječima ministara — tako onaj Jabotinsky, koji je bio vođa židovske legije i koji se nakon zaposjednuća Palestine pokazao kao Garibaldi židovstva.

Pred njima porugljivi smješak, iza njih ali ideja: I tako dobiše Sokolov i Weizmann 2. novembra 1917. svečano obećanje lord Balfoura za osnutak narodne domaje za Židove u Palestini, jednu izjavu, koju su zatim po redu ratificirale Francuska, Italija i Amerika. 31. augusta 1918. pozdravlja predsjednik Wilson napredak cijonizma u ime svoga naroda, koji ga u tom slučaju ne će desavouirati.

Milijuni Židova, koji su se odjednom našli u nerazorivoj nadi, slave u skupštinama i sinagogama obnovu svoje domaje i svoje sreće. Čini se kao da bi bila dokrajčena židovska galut. Sir Mark Sykes, hrišćanin, koji je potpisao Sykes-Picot ugovore, koji se odnose na budućnost

Sirije i Palestine, upravio je židovstvu zadnje svoje savjete na pragu slobode. Put, koji ima da ih vodi u Jeruzalim, je otvoren.

A ipak je trebalo još dvije godine, prije no što je principijelna deklaracija, kojoj su već privoljele velike sile, prihvaćena u nacrtu turskoga ugovora.. Protokol od San Rema datira od 24. aprila 1920.; ne riješava nikakove poteškoće redakcije i tumačenja pojedinosti, a kamo li konačno podjeljenje mandata i zadnju riječ, koja pripada Ligi Naroda.

Sada su se pojavile sve oprečnosti, svi nemiri, sve agitacije, koje su se razvile svaki puta kroz vijekove kod uređenja prilika na blizom Orijentu. Podkraljevstvo sir Herberta Samuela, neizbježive uvrede, na koje se kao za okladu tuže muhamedanci i hrišćani, pojmijiva žalost najodličnijih kongregacija, koje smatraju ugroženim svoj stari upliv, dugotrajni nemir, u kojem su kabineti entente držale interesovane religije u udesu Svetih Mjesta, protunapadaji antisemitizma, koji su prouzrokovali učešće Židova u ruskom i mađarskom terorizmu, sve je to moglo da uskoleda obećanja sila, koja još nigdje ne fungiraju u nekom ratificiranom ugovoru.

Kuća je lordova gotovo dva puta, i to 14. marta 1921. i 21. juna 1922. oborila vedušnu politiku lord Balfoura, koju je lord Curzon samo korektno branio. Muhamedansko-kršćanski komitej, muhamedanske delegacije, vijesti i kongresi palestinaca, mnogo su doprinijeli, da se krzmanje činilo uputnim, a odgađanje vjerovatnim. Silni napadaji jeruzolimskog patriarhe Barlassina, prosvjed kardinala Gasparria u epistoli od 15. maja 1922. prijetili su, da će povući Vatikan i zastupnike katoličkih država u opću opoziciju. Zar nije Pijo XI. uskratio audijenciju gosp. Weizmannu, koju je Sokolov lahkoćom dobio od Benedikta XV.?

Francuska, koja nikada nije nikome žrtvovala štovanje pred svojom vlastitom prošlosti, mogla je podignuti prigovor protiv uređenja Svetih Mjesta, u nadi, da će dobiti kontrolu nad istima kao protučinidbu za druge odreke. Italija nije imala čiste motive, a i Belgija nije bila bez pohlepe.

Roger, Lambelin, koji je zajedno s Robertom Launay u nas obnovio antisemitisku literaturu, pisao je u ovo vrijeme nesigurnog očekivanja ne bez prividne vjerovatnosti: »Time, što su Židovi prebrzo zataknuli zastave Izraela na zidinama Jeruzalima, simbol njihove svemoći, pobudili su, tako se čvrsto nadam, kod hrišćanskih naroda pa i kod samih Anglosasa, za koje drže, da su ih već osvojili, otporne sile, koje su daleko nadmoćne silama napadaja«.

Kod tog stanja stvari održala se u procesu cijonizma glavna rasprava u Londonu; Palestina predana je Velikoj Britaniji, a židovska narodna domaja zajamčena je i osigurana. Zaključak prilagoduje se zaključcima, koje je američki senat jednoglasno na prijedlog odličnoga Lodgea primio: »Vlada Ujedinjenih Država pogođuje osnutak narodne domaje u Palestini, pri čemu se razumijeva, da ostaju nepovredena građ. i vjerska prava nežidovskih zajednica i da se Sveta Mjesta i vjerske institucije zaštićuju u doličnoj formi«.

Zaključak od Londona ne ustanovljuje ništa konačnoga o Svetim Mjestima, o istorijskim privilegijama Francuske i njihovim eventualnim promjenama. Ali »Jeruzolim ne pripada nikome, on pripada prošlosti. Kamenje njegovih židova tonulo je u vremenu kao što i njegovo zemljište. Zemlja odreknuća i žrtve, spada pod zaštitu viteške Francuske pokajničkim dušama, koje traže izvor vjere« (Jean de Bonnefon, Jeruzalim). Ovo tradicionalno shvaćanje branio je u Londonu Viviani u ime Francuske, koja se sjeća svoje povijesti.

Jasno je, da pravo povratka u Svetu Zemlju ne obuhvaća i ono, da se razori Omarova mošeja i da se obnovi po Antiohu Epifanesu prekinutu žrtvu. Palestina zadržat će svoj univerzalni karakter.

Ostajem kod savjeta, što sam ga dao Židovima u oktobru 1920.: »Uvijek je rđavo, da se svoju neovisnost započinje nezahvalnošću. Bio bi rđav početak za židovsku naciju, da Francusku odbije, kojoj imadu Židovi da zahvale svoja građanska prava. Bez nas bila bi narodna domaja trgovački ured ili kolonija... Formalni trijumf cijonizma ne pada skupa s moralnim porazom Francuske. »Što hoćete, Sire, mi smo već tako dugo ovdje«, rekao je francuski konzul Vilimu II., kad je bio 1898. u svetome gradu. Lord Beaconsfield, prije toga Benjamin Disraeli, zaštitni patron Židova, koji napreduju, uzor onih, koji hoće da napreduju, zahvaljuje svoje najveće uspjehe njegovoj nadasve razvitoj lojalnosti. Sigurni uspjeha kod odlučujućih u Londonu, iskoristili su Sokolov i Weizmann, poput njihova patrona i uzora svoj uspjeh s taktom i čuvali su se, da ne bi postao uvrijedom za ikoga, a prije svega da ne bude na štetu Francuske. Oni i njihovi saradnici, među kojima valja spomenuti Andre Spirea i Braunsteina, povećali su svoju odliku još onim umjerenjem, koje do tada nije bilo dano ljudima njihova kova.

Oni nisu toliko smioni, da smatraju sad budućnost cijonizma konačno osiguranom, kad je zadobio pravne garancije. Ugovor od Mudanije već je time, da je ukinuo ugovor od Sevresa, dopustio Turcima i Arapima da pomišljaju na anuliranje svih ugovora i mandata, koji baziraju na ugovoru od Sevresa. To shvaćanje omogućilo je korake Emir Abdula u Engleskoj. Koje će djelovanje to proizvesti na nasljednike od Lloyd Georgea? Što će biti iz vlade sir Herberta Samula i njegovih četa, čiju platu engl. poreznik osjeća teškim teretom? Hoće li milica Jabotinskoga biti zvana da nadomjesti Englesku vojsku koja odlazi? Hoće li Arapi ostati neprijatelji cijonizma ili njegovi saveznici? Na bliskom Orijentu moguće su najraznije kombinacije. Ali što je danas nemoguće kraj najdalekosežnijih ambicija Turske, koja je željna revanša, to je isključenje cijonizma iz Palestine, jer su se njegove vođe požurili, da učvrste novo pravo novim pozicijama, čija vrijednost raste u svijetu, koji teži za slavom. Još uvijek ne postoji materijalna sigurnost za cijonizam, ali ne postoji ni kakova moralna opasnost. On je pobjedio, »Fara da se« cijonizma pobjedio je. Nije bio potreban novi Cir. »Vidim da prividnost uvijek vara i da se obični ljudski razum vazda prevario« pisao je Joseph de Maistre u njegovoj divnoj diplomatskoj korespondenciji.

Još nikada nisu tako opovrgnuta proricanja negirajućeg razuma. Uzalud proricanje, uzalud ironija modernih Saduceja! Uzalud i vjera, koju smo imali, da su spaljena djela stvaralačke mašte u militarizovanom birokratskom svijetu, koji je oslabljen gigantskim klanjem! Svijet pripada stvarateljima! Na djelo!

(»Le Monde Nouveau.)

R položaju u Palestini

Interview s drom. Hugom Bergmannom.

Dr. Hugo Bergmann, jedan od najdragocijenijih muževa židovskoga jišuva, boravi na proputovanju u Prag u Beču, da dovrši neke važne agende za židovsku narodnu biblioteku. Prije svega hoće da uredi transport biblioteke Josefa Poppera-Lynkeusa, koji je ostavio svu svoju knjižnicu židovskoj narodnoj biblioteci. Nadaje želi, da organizira sabirni rad za biblioteku u Beču. Dru. Bergmannu uspelo je, da si osigura potporu talijanskog ministarstva za prosvjetu za židovsku narodnu biblioteku. I od francuske vlade ishodio je, da su mnoge stotine knjiga pripisane židovskoj narodnoj biblioteci. U cijelom civilizovanom svijetu, a naročito u Americi, Engleskoj i Poljskoj djeluju posebni odbori, da umnažaju kulturno dobro jeruzolimske narodne biblioteke, a naročito je uspelo dru. Löweu u Berlinu, da organizuje taj rad u Njemačkoj.

Dr. Bergmann upotrijebit će svoj boravak u Evropi i za to, da djeluje za palestinski temeljni fond Keren Hajesod. Dr. Bergmann izjavio je saradniku »Wiener Morgenzeitung«-a o sadanjem položaju Palestine ovo:

»Znadete, da momentani položaj u Palestini nije ružičast. Kriza u Palestini — riječ »kriza« čini mi se, da je u ovom slučaju preslaba — je prije svega kriza Keren Hajesoda, jer je Keren Hajesod jedina institucija, koja za sad dolazi u obzir za izgradnju Palestine. Tri najvažnije grane obnovnog rada: kulturna naseobina, liječnička skrb i sanacija, kao i školstvo potpunoma zavise o Keren Hajesodu. Slabim prihodima našeg državnog fonda u velike je zapriječen razvitak tih trih grana. Tako je primjerice uprava Hadasa prije moga odlaska zaključila, da će zatvoriti bolnicu u Tel-Avivu (80 kreveta), i postoji bojazan, da će tako i druge bolnice doći na red. Gradska uprava Tel-Aviva i radnička okružna blagajna nastoje da sve poduzmu, kako bi se bolnica održala makar i u manjem opsegu, ali u koliko bolnica zavisi o Keren Hajesodu, ne može dalje opstajati, pri čemu valja još uvažiti, da je pored jeruzolimske bolnice ona u Tel-Avivu bila centralna bolnica novoga jišuva.

U agrikulturnom budžetu Keren Hajesoda provela su se pored svega prosvjeda radništva snizavanja, koja ugrožavaju gotovo cijeli proljetni rad. Najteža je posljedica ovog snizavanja budžeta nezaposlenost, koja ove godine ne će prestati na početku proljeća, dok je to prije uvijek uslijed potreba sila u poljoprivredi bilo moguće.

Zafajenje Keren Hajesoda uslijed nedovoljnih prinosa pokazuje se i u tome, da imigracija ne raste u poželjnom opsegu, a niti može doći u zemlju potrebni

ljudski materijal. Useljivanje obuhvaća većinom članove porodica već useljenih emigranata, a samo je vrlo malen procent halucim. Pa ipak moraju se praviti troškovi i za ove naknadno pridošle rođjake kolonista, kao i za palestinske pionire, premda su samo halucim produktivni elementi, koji su nužni za obnovni rad. Ovoj je pojavi kriva i vlada, jer podjeljuje dozvolu useljivanja bez daljnega članovima obitelji, dok za radnike još uvijek postoje neka ograničenja. Vi ste već sigurno čuli o dogotovljenju prve električne stanice u okviru takozvanoga Ruthenbergovog projekta. U Tel-Avivu stoji ogromna zgrada te prve stanice ne samo za Palestinu, već cijeloga Orijenta, koja je podignuta po židovskim inžinirima i židovskim radnicima. Ali upravo ta silna zgrada podsjeća na veliki građevni pokret u Palestini, koji se sad ne može uslijed žalosnog položaja nastaviti u željenom opsegu, što će samo povećati nezaposlenost u zemlji. Zajedničkim kreditom Keren Hajesoda i Brandeisove grupe osnovane su u okolici Tel-Aviva do sad tri sjajne naseobine, naime Nordau i Boruhov naseobina i Ir Ganim, nadalje u blizini Jeruzalima dve naseobine: Talpiot i Bone Bajit. Kao što je prije 2 godine uspelo izobraziti izvrsne židovske cestogradnike, uspelo je kasnije izobraziti vrlo kvalificirane židovske građevne radnike. Bilo je to moguće samo putem kooperativnih organizacija radništva, koje su podupirane po Keren Hajesodu, nacionalnim kapitalom. Ova radnička organizacija, Misrad Laavodot Cibriot, koja obuhvaća preko 3000 radnika, nastoji da se neprestano proširuje, pušta da njezini članovi rade u slojevima i samo je tako moguće i kraj povećanja broja radnika da se prebrode krize. Ta radnička organizacija danas je najveća poduzetnička firma u Palestini. Ona koja ima interesa da svoje drugove zaposluje i da prima nove zadrugare, mora neprestano tražiti rada, a to znači da stvara rad. Tako se ima da zahvali inicijativi ove kooperativne radničke organizacije izgradnja veebne Avenue u Tel-Avivu, Allembeyeve ulice, koja vodi do mora. Tu se prije svega očituje velika socijalna vrijednost Keren Hajesoda. U ovom savezu hoću da istaknem, da se i engleska vlada služi ovom radničkom organizacijom i da joj je medju ostalima predala drenašu velikog vojničkog tabora.

Najvažnija i najaktuelnija zadaća Keren Hajesoda, koju će samo onda moći srećno da riješi, ako će porezna podavanja evropskog židovstva u obilnijoj mjeri priteći stvaranju narodnog kapitala, jest osnutak poljoprivrednih naseobina u okolici gradova. Radi se o malenim gospodarstvima od jedno 5 dunama zemljišta s minimalnim stočarstvom, možda jednom kravom. Time se postizava da gradski radnici, koji samo nekoliko dana u tjednu rade u nadnici, dodju sa svojim obiteljima uslijed samoopskrbe i saradnje obitelji normalnom kućanstvu. Takove poljoprivredne naseobine postat će moralna uporišta i naknada za one, koji su kao izobraženi poljoprivrednici došli u Erec Jisrael, a dotle su morali raditi na gradnji cesta i kuća.

Znade li evropsko židovstvo, da dostojno ocijeni čudoredni čin palestinskih radnika, kad sve jače i glasnije traži nove

useljenike i time samo sebi dovodi u zemlju konkurenciju. Neka se uvaži, da naši radnici u Palestini danas zaslužuju samo polovicu ili čak trećinu onoga minimuma egzistencije, koji bi im pripadao prema željeznom zakonu o nadnici.

Kraj toga se ne smije zaboraviti, da i privatni kapital, čije učestvovanje se svagdje traži, zavisi o porastu nacionalnoga kapitala o Keren Hajesodu. Samo jedan primjer: Tvornica silikata u Tel-Avivu miruje, jer nacionalne banke ne mogu da dadu građevnog kredita pa produkti te tvornice nemaju uslijed toga prodju. Ove činjenice mora da podstreknu Židove svih zemalja, da u mnogo većoj mjeri nego do sada doprinašaju svoj obol za Keren Hajesod.

Iz židovskog svijeta

Položaj u Rumunjskoj. Antisemitski izgredi, kod kojih se nisu policijski organi držali vladinih naredaba, izazvali su želju za političkom zaštitnom organizacijom Židova u Rumunjskoj. Ova želja za organizovanjem provest će se ponajprije u pojedinim predjelima kraljevine kao provincijalne organizacije, koje će se, kad će biti dani preduvjeti, pretvoriti u jedno jedinstveno zastupstvo Židova Rumunjske.

Međutim održaje uprava »Saveza domaćih Židova« u Rumunjskoj živi kontakt s vladom. Savez nastoji, da vladu upozna sa svim pritužbama Židova i prijedlozima za ukinuće svih nepodopština.

Tako je prije nekoliko dana tajnik Saveza bio kod ministra prosvjete Anghelescu i upozorio ga na neke anomalije. Ministarstvo prosvjete svake godine šalje školama statističke formulare, u kojima se unašaju podatke o učenicima. Prošle se godine upotrebljavao formular, koji je za državljanstvo imao dvije rubrike, i to jednu za Rumunjsku i drugu za strance s opaskom, da se i novi rumunjski državljani imaju unijeti u rubriku »Rumunjski«. Ovaj formular, kojim se sada služe u školama, razdijelio je rubriku za strance u dva dijela. U jednoj rubrici unašaju se strani državljani, dok druga rubrika služi za unašanje »stranaca rumunjskih građana«. Tajnik Madger upozorio je na tu anomaliju i izjavio, je, da bi se na taj način mogao za tuzemne Židove, koji su rumunjski podanici, stvoriti numerus clausus. Vlada je naime obzirom na izgredne sveučilištima odredila ograničenje broja slušača. Postoji opasnost, da bi se ovim rubriciranjem u školama protiv zakona i ustava mogao upotrijebiti numerus clausus protiv židovskih državljana Rumunjske. Ministar Anghelescu izjavio je u svome odgovoru, da vlada nema takove intencije i da se ograničenje broja slušača odnosi isključivo na strane podanike. Uostalom obećao je, da se u budućim formularima ne će praviti nikakova razlika između rumunjskih državljana.

Blok manjina u Litavskoj. (J. C. B.) Ruski i bjeloruski zastupnici ujedinili su se za izbore u jedan jedinstveni izborni blok, koji će stupiti u pregovore s Poljacima, Nijemcima i Židovima radi stvaranja bloka manjina u Litavskoj.

U opozicionanim političkim krugovima mnogo se kritikuje odredba predsjednika Stulpinskoga, koji nije prihvatio demisiju kabineta Galvanovskoga nakon što

je Sejm otklonio, da ovome ministarstvo votira povjerenje, već ga je nadalje ostavio na dužnosti. Prema parlamentarnoj tradiciji morala bi vlada odstupiti. Nova bi vlada, za slučaj da ne može dobiti radnu većinu, imala da raspusti Sejm i da raspíše nove izbore.

Usljed toga što je vlada Galvanovskoga ostala na dužnosti, vrši i dalje po ministarstvu imenovani ministar za židovske stvari Friedmann svoje agende. Kako je poznato, je litavsko židovstvo odlučno prosvjedovalo protiv imenovanja Friedmanna kao židovskog ministra, pošto on ne uživa povjerenje židovskia masa.

Likvidacija akcije Jointa za siročad. Iz Lavova javljaju: Prvim aprilom obustavit će Joint Distribution Comite svoju akciju za siročad. Joint će novčana sredstva određena za tu akciju predati centralnom uredu za ratnu siročad, na taj način, da će ta sredstva bivati iz godine u godinu manja, a centralni odbor morat će sam da snaša veći dio troškova.

Iz cionističkog svijeta

NOVA PALESTINSKA DEBATA U KUĆI LORDOVA.

Protivnici cionista u engleskoj gornjoj kući uvijek iznova kušaju, da sadašnjoj engleskoj vladi, koja prosljeđuje palestinsku politiku prošloga kabineta, novim upitima prave poteškoće. Tako je u savezu s izborima za Zakonodavno Vijeće u Palestini lord Islington, stari poznati protivnik cionista, stavio upit vladi, da li vlada, sad nakon što su Arapi u znak prosvjeda bojkotovali izbore za Zakonodavno Vijeće, misli provesti promjenu u palestinskom ustavu. Ne ide, da se, pošto se palestinsko pučanstvo sastoji iz 90% Arapa, a od 80.000 Židova u zemlji 40.000 otklanjaju cionizam, za volju otalih 40.000 Židova, koji su iz istočne Evrope došli u zemlju, tjera cionistička politika protiv Arapa. Britska vlada mora odmah provesti promjenu palestinske vlade. Drugi neprijatelj cionizma u kući lordova, lord Sydenham, upotrijebio je naravno priliku, da podupire razlaganja lord Islingtona, pri čemu se pozvao na Morgentaua, prorekao gospodarski slom cionizma. Prije ratifikacije mandata nema Engleska po međunarodnom pravu ovlast, da izdaje izborni red za Palestinu. Viscont Grey of Fallodon je medju ostalim rekao, da je engleska vlada došla u protuslovlje sa svojim raznim obećanjima. Bolfourova deklaracije priredila joj je sigurno veliku nepriliku. Valja položaj ispitati bez predrasuda i gledati, kako da se dovedu u sklad sva obećanja, koja su dana za vrijeme rata. Ne traži od vlade novih izjava o Palestini, ali se mora nastojati, da se po mogućnosti riješimo svih obveza na bliskom Istoku. Palestina pravit će još mnogih poteškoća. Položaj valja ozbiljno posmatrati, jer postoji mogućnost, da će se morati najednom napustiti preuzete obveze ili će se morati silom prosti inaugurirana politika, te će zemlja mnogo stajati.

U ime vlade izjavio je vojvoda od Devonshire: Tvrdnja lord Islingtona, da su Arapi bojkotovali izbore, pretjerana je. Ukupni je rezultat izbora: od 670 izbornika, koji bi otpali na Arape, izabrano je

107, od 79 Židova 79, od 50 hrišćana 19 i od 15 Druza 8. Istina je, da je učešće u izborima bilo slabo, ali ne može se reći, da se cijelo pučanstvo ustegnulo od glasovanja. Termin za provedenje izbora produžen je do konca maja; istom onda objelodanit će se konačni rezultat. Ustav dan je u namjeri, da to bude prvi korak k samoupravi. Oni palestinci, koje ustav ne zadovoljava, trebali bi da podupiru Vrhovnog Komesara i britsku vladu, da uzomgnu izraditi temelje za potpunu samoupravu. Apelira na lordove, a naročito na Viscounta Grey of Fallodon, da bude sudrživ kod upotrebe takovih riječi, koje bi bile podesne, da pooštre položaj u Palestini i da oteščaju položaj Vrhovnog Komesara i engleske vlade. Kao kolonijalni ministar on dnevno stoji u brzojavnoj vezi s Vrhovnim Komesarom Palestine, te će vladi po najboljem znanju u ovom teškom položaju dati vazda najbolji savjet.

Pored drugih govornika govorio je i marquis od Salisburia, koji je naglasio, da je palestinska politika već utvrđena po prošloj vladi i da je time postala politika za cijelu zemlju. Kod provedenja ove politike valja svakako svladati mnogo poteškoća, ali ta si politika mora provesti, jer je s njome skopčana čast zemlje.

Na upit lord Raglana, da li je održanje Palestine od strateške važnosti, izjavio je vojvoda od Devonshira, da se u toj stvari ne radi o strategiji, već o obvezama, koje su preuzete pred cijelim svijetom, o ispunjenju zadaća koje je Liga Naroda predala Engleskoj.

»Manchester Guardian« o palestinskoj debati u gornjoj kući. K palestinskoj debati u gornjoj kući piše »Manchester Guardian«: Napadaji, koji su uslijedili, kao primjerice oni od lord Islingtona, su vanredno slabi. Prema njihovom mišljenju je sadašnja uprava skupocijeni neuspjeh; oni nikada ne nastoje da razjasne, što bi oni na tom mjestu učinili. Kolonizacija Palestine ni u kojem pogledu ne znači manjak, već je vrlo interesantan i vrijedan pokušaj, koji se sad naravno nalazi još u prvom i najtežem stadiju razvitka, ali mnogo obećaje, a kraj toga je najjeftinije i najuspješnije osiguranje našega položaja u Egiptu, u koliko je to u opće moguće. Unutarnja uprava Palestine uopće nije skupa, ona ne stoji engleskog poreznika prema našem mišljenju niti jedan penny. Kao gospodarska jedinica stoji Palestina potpuno na vlastitim nogama i biva neprestano veledušno dragovoljnim darovima Židova cijeloga svijeta podupirana. Hoćemo li ili ne ćemo da razvijemo vrela Palestine, i da zemlja, u koliko to dopušta malen njezin opseg i njezini izvori, postaje jaka i progresivna država? U tom slučaju nije samo izlišno, već upravo nerazborito i apsurdno, da se napada gospodarska premoć Židova, jer nije ništa sigurnije, no da se Palestina može samo židovskim duhom i židovskom požrtvovnošću pretvoriti iz neplodne puštinje u cvatuću zajednicu. Ako su Arapi u ovom času nezadovoljni, to nije štoga jer bivaju potlačeni, jer uživaju danas više slobode no pod turskim gospodstvom. Da bi oni bili razboriti, te da rade zajedno sa Židovima, kako ovi to traže, mogli bi u velikoj mjeri doprinijeti izgradnji slobodne i cvatuće palestinske države.

Keren Hajesod u Rumunjskoj. Rad za Keren Hajesod dobro napreduje. Za

posljednja se dva mjeseca taj rad u glavnome koncentrirano u gradu Jassyu, što sa svojih 40.000 Židova slovi kao mjesto, u kojem se teže nego u svim ostalim mjestima Rumunjske može uspješno da agitira i radi.

Rad su po nalogu odjela Keren Hajesoda za centralnu Evropu započeli g. Julius Berger i gdjica Šari Kohn, a kasnije ga je nastavila gdjica Šari Kohn uz pripomoć tajnika rumunjske cionističke federacije gosp. Izraela Markusa. Uspjesi su ovog djelovanja od nekih osam nedjelja dobri. Postignuto je za ovu godinu oko 500 obveza u iznosu od 3 milijuna leja; a od ovih je gotovo polovica uplaćena u gotovome, dok druga polovica treba da bude isplaćena u prva tri mjeseca. Rad za Keren Hajesod u Jassyu dao je dokaze za nacionalno konstruktivno značenje akcije za Keren Hajesod. Židovstvo Jassya, koje je bilo posve neorganizirano i bez ikakove nutarnje veze, probudjeno je iz svoje letargije. Djelovanjem i po uputama gdjice Šari Kohn osnovano je mnogo omladinskih grupa, organiziran je rad židovskih žena, a zapušteni socijalni rad opet je započeo. Zanimljiv je osnutak jedne žid. stolarske radionice, koji je nastao direktno u vezi s akcijom za Keren Hajesod. Isto je tako uporedo s radom za Keren Hajesod, s uspjehom provedena akcija za zlatni šekel.

U Besarabiji. Dolaskom zastupnika glavnoga ureda Keren Hajesoda, dra. J. Šapira, u Kišenjev, započeo je u Besarabiji novom snagom i energijom rad za Keren Hajesod. 18. marta održana je velika skupština za Keren Hajesod, na kojoj je predsjednik mjesnog komiteja za Keren Hajesod dr. Berstein-Kahan govorio o gospodarskim prilikama Palestine, a dr. Sapir o radu i djelu Keren Hajesoda u Palestini. Pošto je podijeljeno nešto certifikata medju one, koji su se obvezali da dadu za Keren Hajesod, pristalo je mnogo prisutnih na ponovno plaćanje za Keren Hajesod. Od prisutnih obećale su 54 osobe sumu od više nego 250.000 leja. Možemo se nadati, da će rad za Keren Hajesod, koji je u Besarabiji u posljednje vrijeme bio zapušten, naravno oživjeti i uroditi dobrim plodom.

Iz Palestine

Palestina u engleskom budžetnom predlogu za godinu 1923./24. Budžetni predlog za 1923./24. predviđa u poziciji ministarstva za inostrana djela i za kolonije iznos od 12,751.078 funti, što znači prema predlogu prošle godine brisanje od 3,178.316 funti. Ova se redukcija odnosi većim dijelom na umanjeње izdataka za srednji Istok, koji su preliminirani sa 8,668.500, dakle za 2,507.600 funti manje no prošle godine. Za obranu Mezopotamije i Palestine preliminirano je 7,530.000 funti, od čega otpada na Palestinu samo 1,150.000 funti, dakle ukupno 1,916.000 funti manje no prošle godine. Stavka za žandarmeriju za Palestinu reducirana je za 50.000 funti i iznosi 250.000 funti. To je posljedica redukcije britskog garnizona u Palestini i provizorna odredba za sada anormalne situacije, dok se odgovornost za obranu i nutarnju sigurnost ne će moći potpuno prepustiti palestinskoj upravi.

S druge je strane iznos za upravne troškove Transjordanije od 50.000 funti narasao na 150.000 funti, jer lokalni prihodi ne dostaju za održavanje sigurnosti.

O cijenama u Palestini. Poznati su konačni indeksni brojevi za god. 1922. i za januar 1923. Prosječne su cijene bile u god. 1922. za 50% niže od cijena u god. 1920., a za 25% od cijena u god. 1921. Padanje cijena bilo je jedinstveno u čitavoj zemlji, a najjače u maju. Opći indeks za januar pokazuje pad od 2.1% prema cijenama u decembru 1922. Broj promjena cijena bio je u ovom mjesecu veći nego obično; od 58 vrsti robe, što su u indeksu uzete u obzir, ostale su tek 6 nepromijenjene.

Izvoz je žita bio slab zbog slabe potražnje, tek se u nekoliko slučajeva mogla da konstatira prodaja i slabo opadanje cijena ječmu, pšenici, brašnu i riži. Cijene su jajima, mesu i mliječnim produktima popustile za 5, 8, resp. 10%, no to je redovita pojava u ovo doba godine. Cijene će i dalje da padaju. Uvezeno je prilično mnogo luka i krompira iz Egipta i Francuske; to je djelovalo na opadanje cijena živežnim namirnicama i voću, tek je vakav pad cijena izjednačen povišenjem cijena sezamu i grahu. Šećer i sušeno voće ostali su gotovo stalni dok naprotiv veoma padaju cijene vinu zbog konkurencije talijanskih i francuskih vina u zemlji i izvan nje. Nešto je popustila kava, dok su se cijene mandulama nakon popuštanja u prošloj godini opet nešto popravile.

Tabela pokazuje indeks cijena u trgovini na malo, koje su u god. 1922. pale tek za 11.8%.

	Mjesečni izdaci za porodice za 20 vrsti robe	Izraženo u postocima	Manje nego u mjesecu prije togaza
Prosječno u g. 1922. Piastera	753	88.2%	—
„ u januaru 1922.	853	100.2%	—
„ u decem. 1922.	758	88.9%	0.4%
„ u januaru 1923.	732	85.8%	3.1%
„ u februaru 1923.	712	83.5%	2.3%

Pad za 2.3% nastao je zbog redovitog popuštanja cijena jajima, mesu i siru u ovo doba godine, pa zbog obilnog importa brašna, riže, krompira i luka. Kruh i pšenica ostali su nepromijenjeni, a nešto su u trgovini na malo porasle cijene mesu, ribama i drvenom ugljenu.

Gradnja radničkog doma u Hajfi. Između radnika Hajfe i naseobine »Hadar Hakarmel« potpisan je ugovor radi predaje jednoga mjesta u četvrti Jehiel komiteju radnika u svrhu izgradnje velikog radničkog doma. Cijena je mjestu 523 funti šterlinga plativih u 17 godišnjih obroka. Nacrta za gradnju izradio je ing. A. Berlin iz Tel-Aviva, a gradnjom počeo se 1. maja.

Useljivanje u Palestinu. 17. marta stiglo je nekoliko lađa u Hajfu, koje su dovele nove emigrante u Palestinu i to: »Galicija« 106 emigranata iz Carigrada, »Bucuresti« 325 iz Galaca, i »Triente« 2 iz Trsta; osim toga putovali su »Adriaticom« grupa od 20 bogatih Židova iz Amerike, koja će se iskrcati na drugome mjestu.

Tvornica spirita u Hederi. Čehoslovačka kvuca s gosp. Epsteinom na čelu osniva u koloniji Hederi pecaru spirita. Dr. Drechsler pošao je u inozemstvo, da nabavi nužne strojeve.

Iz Jugoslavije

PROPOVIJED O IZBORNOM REDU.

G. dr. Schwarz postigao je sa svojom propovijedi na osmi dan Pesaha ono, što inače svojim propovijedima ne postizava: napetu pažnju slušalaca. Pa bilo je i zašto. Govorio je o potrebi gradnje mrtvačnice (cedek hadin domu) i — ne znamo kako, ne znamo zašto — našao je vezu između te turobne maskirske teme i kritike rada sadašnjeg predstojništva zagrebačke židovske općine, a naročito osnove izbornoga reda. Ustanovio je, da je u predstojništvo preotelo maha mrtvilo, da članovi ne dolaze na sjednice i da iz te svoje nemoći traži izlaza u novim izborima. Osnovu izbornog reda smatra on sa visine propovijedaonice nepodesnom i nevaljanom, jer dokida kurijski sustav, jer uvadja proporcijско izbornopravo, i jer suviše daje prilike mladima da udju u općinu i na kraju, jer se i ženama daje izvjesno izbornopravo. Polazeći on, poznati čuvar tradicionalnosti u židovstvu i duševna glava općine, kako se sam naziva, sa stajališta čuvanja tradicija zamjera on novom izbornom redu, da ovako dolaze do uticaja elementi, koji su materijalno najslabiji, a ne oni, koji što imaju, pa nose teret općine; nadalje, da su baš stariji oni, koji čuvaju tradiciju, i na kraju, da općina izraelska sastoji od muških, a bez žena. Proporcija pogoduje partijskom grupiranju, a onemogućuje baš najdostojnijima da udju u predstojništvo.

Mislimo, da smo samo ublaženo reproducirali razlaganje g. dra. Schwarz. Koliko taj govor vrijedja sadašnje predstojništvo, mi u to ne ulazimo. Ne želimo čak da budemo trubom općeg negodovanja općinara bez razlike stajališta, ogorčenja, koje od predstojništva traži s pravom, da se u tom slučaju pokaže odlučno, te da spriječi — da se blago izrazimo — rdjavu upotrebu propovijedaonice i da dozove g. rabinu u pamet dužnost obazrivosti prema mjestu i takta prema vlastitome zvanju. Ovako njegova propovijed ponešto podsjeća na »Hetzkaplane« i vapiti za »Kanzelparagraphom«.

Tek toliko bismo imali da kažemo, da je isti taj g. dr. Schwarz pred nekoliko mjeseci sa istoga mjesta našao lijepih riječi za svježi duh, koji provejava sadašnje predstojništvo. Mjeseci su od tad prošli, a rabinsko pitanje od tad još uvijek nije riješeno. Kojeg li mrtvila. I zbog toga predstojništvo traži izlaz u novim izborima. Ima ih, koji misle da je ta propovijed odlično opravdanje za mlohavost u tome pogledu.

G. dr. Schwarz, koji se u prisuću sijeđoga nadrabina sa malo takta ali to više preuzetnosti samodopadno naziva nekom duhovnom glavom općine, imao je prilike, da svoje opaske stavi na drugome mjestu. On je volio da zaskoči predstojništvo i općinare, nabacio se braničem prošlih režima, onih, kad su vladali imućni i oprobani čuvari židovske tradicije. Nije su li postala nervozna kod tih riječi gospoda, na koje je g. rabin jednim okom zaškiljio, bilo je to zato, jer velik dio njih, vjeran oprobanim svojim tradicijama, nije bio u sinagozi.

Izgleda nam ipak, a s time hoćemo da završimo tu nemilu temu, da se ovaj puta g. dr. Schwarz vara, ne samo u svojim

nazorima, već i u svojim predosjećanjima u pogledu izlaza budućih izbora.

Iz sjednice Radnoga Odbora. Radni se Odbor na svojoj sjednici od 11. nakon rješenja administrativnih agenda bavio pitanjem Saveznoga Vijeća te ustanovio dnevni red Saveznoga Vijeća, koji će se objelodaniti zajedno sa raspisom izbora. Zaključeno je, da se već prije Saveznog Vijeća objelodane tajnički izvještaj, zatim izvještaja Keren Kajemeta i Keren Hajesoda tako, da ih delegati mogu proučiti već prije Saveznoga Vijeća. Iza toga bavio se Radni Odbor pitanjem predloga o osnutku jugoslavenske kolonije, a naročito pitanjem namaknuća potrebitih sredstava. Iz izvještaja upravitelja ovogodišnje šekelske akcije razabrao je Radni Odbor, da mnoge mjesne organizacije kod provodanja šekelske akcije ne posvećuju dosta pažnje ubiranju prinosa za zemaljski Savez pa je zaključio, da se obrati pozivom na sve naše povjerenike, da iskoriste kratko vrijeme i da što više prinosa sakupe za Savez, da se osigura budžet Saveza.

POVJERENICIMA KEREN KAJEMETA.

U prošlom broju Židova objelodanili smo poziv direktorija Keren Kajemet Lejistraela za provedenje

Geulat haarec akcije,

kojom se imaju namaknuti sredstva za kupnju od 20.000 dunama zemljišta i pozvali Vas, da ovu akciju provedete u vrijeme između Pesaha i Šavuota. Direktorij Keren Kajemet Lejistraela javlja nam sad, da bi mi imali namaknuti sredstva za kupnju od 500 dunama.

Molimo stoga sve povjerenike, da smjesta pristupe provedenju ove akcije. Iskoristite svaku zgodu i tražite od svakoga Židova, da doprinese svoj obol za Geulat haarec, a naročito budite na pomoći židovskoj omladini, koja će na Lag baomer provesti veliku sabirnu akciju za Geulat haarec. Već sad molimo, da u svim mjestima pripravite za Šavout cvijetni dan, a ako je moguće i koju priredbu u korist ove akcije i da sklonete svakoga, ko će biti pozvan k Tori, da daruje za Keren Kajemet.

Očekujemo, da ćete se najpripravnije odazvati ovome našem pozivu i s najvećim marom pristupiti provedenju ove akcije za povećanje židovskoga posjeda u Erec Jisraelu. Samo o Vašoj revnosti zavisi uspjeh ove akcije, pa se stoga nadamo, da rezultat Geulat haarec akcije ne će zaostati za lijepim uspjehom dosadašnjih naših akcija.

Uprava Keren Kajemet
Lejistraela za Jugoslaviju.

SVIM POVJERENICIMA MJESNIH ORGANIZACIJA!

U smislu zaključka Radnog Odbora ima se šekelska akcija dovršiti do 26. aprila i Savezu priposlati obračun, šekelske blokove, blokove prinosa za Savez cijonista Jugoslavije, te ubrani novac, da Radni Odbor uzmogne pravodobno raspisati izbore. Ovom zgodom ponovno apelujemo na sve naše povjerenike, da prigodom sakupljanja šekela ubiru mjesta i prinose za zemaljski savez. Mnogi sumišljenici nijesu do sad udovoljili toj dužnosti i proizrokuju time Savezu velikih poteškoća, jer Savez ne će biti u stanju da udovolji svojim finansijskim

nim obvezama, ne uplate li svi sumišljenci po Saveznom Vijeću ustanovljeni zemaljski prinos.

Pozivljemo stoga sve povjerenike, da najkasnije do 26. aprila završe šekelsku akciju i da nam smjesta pošalju obračune. Jer Savez mora Egzekutivi u Londonu najkasnije od sredine maja priposlati šekelski obračun.

Povjerenik za šekelsku akciju
David Spitzer v. r.

Slobodoumlje na otkaz. Donašajući statistiku pučanstva naše kraljevine po konfesijama »Slobodna Tribuna« od 7. aprila na kraju stavlja svoju primjedbku: »Na ostrvu Krku i u Kastvu Jevreja nikako nema pa su oni prema tome jedina naša mjesta, koja još nijesu osjetila blagodatni rad izabranog naroda«.

Razumijemo mi dobro pakosnu ironiju gospode od »Slobodne Tribune« i uzimamo na znanje njihov stav prema Židovima. Čim malo skinu polituru slobodoumlja, i oni se ni u čemu, već ako u »literarnosti« izražavanja, ne razlikuju od antisemita u drugim taborima. Kako ni u drugim pogledima, njihova farba ni u tome nije izrazita i odlučna: i tu, kanda, ostavljaju malo otvorena vrata za »sporazum« — il na lijevo il na desno, prema konjunkturi. Možda i u tome ima da se očituje obazrivost koja se u »Slobodnoj Tribuni« odavna kultivira prema g. Rađiću.

»Slobodna Tribuna« trebala bi možda da nam još kaže, koliko se u ekonomskom ili socijalnom progresu otoka Krka i Kastva očituje to, što nijesu osjetili blagodatni rad izabranoga naroda, čije sinove ni tribunaši ne preziru bar pred izbore, kad bi njihov potpis na kandidacijonoj listini privrednika mogao da bude ipak »blagodatan«.

Iz židovskog akademskog potpornog rduštva i židovske djačke menze u Zagrebu. Dne 3. o. mj. održalo je Ž. A. P. D. uz prisutnost gotovo svih redovitih članova svoju XXVII. redovitu glavnu skupštinu. Izvještaj odbora za zimski semestar šk. g. 1922./23. saslušan je sa velikom pažnjom, a debata, koja se je nakon toga razvila, tekla je vrlo živo, te je bila dokazom, koliko članovima leži na srcu dobrobit i napredak društva. Ponovno je istaknuto, da je Ž. A. P. D. čisto ekonomska institucija, koja svoje članove materijalno podupire, bez obzira na njihovu političku orijentaciju, a u granicama, koje su društvu postavljene njegovim finansijskim prilikama. U tom je nastojanju društvo dosada uspijevalo, te se iz sume, koja je članovima podijeljena za vrijeme zimskog semestra kao potpora u hrani — oko 50.000.— Din. — može razabrati, da su prihodi društva svrsishodno upotrijebljeni. Sabirna akcija, koja se provela — a koja će se nastaviti — nije naišla u nekim pokrajinama na potpuno razumijevanje, što je razlogom, da funkcioniranje društva za dulje vremena još

uvijek nije osigurano. S osobitim zadovoljstvom konstatuje uprava društvena, da je sabirna akcija u V o j v o d i n i donijela razmjerno vrlo lijep rezultat, koji može da posluži kao sjajan primjer čovječanskog i židovskog osjećaja i shvaćanja i tendencija Ž. A. P. D.

Iz društvene statistike proizlazi, da od 150 članova, koji se prehranjuju u menzi, otpada po pokrajinama 50% na Hrvatsku i Slavoniju, 25% na Vojvodinu, 20% na Bosnu i Hercegovinu, te ostatak na druge pokrajine. Po strukama: 50% na medicinare, 15% na pravnike, 10% na filozofe, 10% na eksportne akademičare, ostatak na tehničare i slušače veterinarskog te gospodarsko-šumarskog fakulteta.

Za ljetni semestar tekuće šk. god. izabran je slijedeći upravni odbor: Predsjednik: Juda Levy, abs. iur. Potpredsjednik: Avram Finzi, abs. iur. Tajnik I.: Marcel Schneider, cand. phil. Tajnik II.: Slavko Pollak, cand. med. Blagajnik Ž. A. P. D.-a: Hajim Attias, stud. eksp. ak. Blagajnik menze: Julije Gross, stud. med. Referent kuhinjski: Henrik Cytrin, cand. med. Referent ekonomski: Arpad Wilhelm, cand. med. Knjižničar: Oton Horetzky, stud. med. Odbornik I.: Marcel Stockhammer, abs. iur. Odbornik II.: Avram Kišický, cand. ing. U revizijskom odboru ušli su: Edo Neufeld, abs. iur. Franjo Zentner, abs. eksp. ak.

Kongres Židovskih žena u Beču. Od 6. do 13. maja ove godine bit će u Beču svjetski kongres Židovskih Žena, priredjen od velike organizacije evropskih i američkih žena »the council of Jewish women«.

Kongres je sazvan, da pretresa važna pitanja žid. žena i da omogući zbliženje između organizacija, koje socijalno rade. U programu su referati i diskusije o religioznim pitanjima, o odgoju, o zaštiti i skrbi za djecu i majke, o imigraciji, i o podupiranju imigranata osobito žena i djevojaka.

Organizacija postoji od 1893. godine i raširena je u Evropi i Americi.

Pripravni odbor kongresa pozvao je jugoslavenske Židovke, da sudjeluju na kongresu. Interesirane gospodje neka se jave na upravu »Židova«, Zagreb, Ilica broj 31.

Split. Dne 10. marta održano je svečano sijelo novo osnovanog društva »Jard en«. Nakon izvršenja vjerskoga obreda je predsjednik bogoštovne općine gosp. inž. M o r p u r g o ocrtao povijest Židova u Splitu, te zaključio svoj nadasve lijepi govor željom, da novo osnovano društvo bude stjecištem židovske kulture. Iza toga govorio je potpredsjednik općine g. M. Bararon o mladožidovskom pokretu, te pozvao prisutne, da svom energijom podupiru obnovno djelo u Erec Jisraelu, a naročito naše pionire, halucim, koji vrše obnovni rad. I ostale točke bile su izvedene velikom preciznošću, te izazvale

veliko oduševljenje. Za uspjeh ove priredbe stekao je g. D. M. Perera naročite zasluge, ulažući mnogo truda, da priredba što bolje ispadne.

Jubilej Literarnih sastanaka. Kako smo već javili, proslavit će Literarni sastanci židovske omladine u Zagrebu 25. godišnjicu svoga opstanka svečanom akademijom, koja će se održati u subotu, dne 14. aprila u pola 9 sati na večer u dvorani Teatra Marioneta (Trg I. 18). Na glazbenom su dijelu programa, koji izvode članovi Literarnih sastanaka i pjevački zbor Makabja, kompozicije Griega, Brüninga, te bivših i sadanjih članova Literarnih sastanaka (Žige Hirschlera i Otona Kolarića).

Uredništvo »Gideona« izdalo je ovim povodom posebni broj, čiji sadržaj donosimo na drugom mjestu.

»Gideon« glasilo jevrejske omladine. Prigodom 25-godišnjice »Literarnih sastanaka židov. omladine« u Zagrebu izašao je »Gideon« kao svečani broj u većem opsegu. Donaša cio niz članaka i beletrističkih radova sadanjih i bivših članova »Liter. sast.«. — Evo sadržaja ovog uglednog broja: 1898.—1923. (Samuel Deutsch), Kako su nastali »Lit. sast.« (dr. Lav. Šik), Sjećanja (dr. Aleks. Licht), Cionizam u predrat. »Lit. sast.« (Cvi Rothmüller), Dror (Drago Steiner), »Lit. sast.« nekad i danas (Art. Schwarz), Saul (dr. Gavro Schwarz), Knjiga o Rutu (Šalom Freiburger), Obnova židovstva (Cvi Rothmüller), Jevrejski radnik (Drago Steiner), Halucim (Lav Stern), Vi...! (dr. H. Gottlieb), »Lit. sast.« u spomenar (Đuro Schwarz), Dvije impresije (Hans Hochsinger), Jüd. Volksheim u Berlinu (Š. Freiburger), Momenti (O. Gross), Jedna ispovijest (Sig. Singer). — Iz pokreta.

Pojedini broj stoji Din. 15.— i dobiva se u upravi »Gideona«, Zagreb, Ilica 31, III. kat.

Šport i gimnastika

Lijepi uspjesi zagrebačkog »Makabija« provinciji.

1. i 2. o. mj. gostovao je »Makabi« u Banjaluci, gdje je odigrao dvije utakmice sa Š. K. Krajišnikom finalistom za prvenstvo provincije.

Prvi dan izgubio je Makabi nakon nesretne igre autogolom 4:3, dočim je drugi dan nakon vrlo lijepe igre pobijedio 2:1. Goalove zabili su prvi dan Muro 2, Drago 1, drugi dan oba goala Muro. U obim igrama istakli su se Eroš, braća Fuchs, Spitzer, Heves i Fenichel. Utakmice su dobro vodili savezni suci g. Butina prvi dan, g. Gjōri drugi dan.

Ovu nedjelju igrao je Makabi u Brodu n/S. proti kcmbinovane brodske momčadi i sa lijepom pobjedom od 2:1 slavio svoj najveći dosadašnji uspjeh.

Makabi nastupio je u postavi: Eroš, Fuchs II., Stern, Gjōri, Heves, Spitzer,

6%

Uloške na knjižice ukamaćuje odsele sa

te vraća iste bez otkaza

MEDJUNARODNA BANKA D. D.

ZAGREB NIKOLIĆEVA 7

TERAZIJE 23 BEOGRAD

6%

Fuchs I., Muro, Fenichel, Drago, Jungwirth, Rosenber. Brođani imali su u svojoj momčadi 7 igrača Massonije, 2 igrača Građanskog i 2 igrača Makabija.

Prvo poluvremena nakon otvorene igre ostaje neodlučno 0 : 0; u drugom poluvremenu ispočetka mala premoć Brođana, koji u 24 časa poluču po Kuncem vodstvo. Makabi podvostruči tempo i imade sve od igre. Krasnim kombinacijama dolazi Makabi pred protivnički goal i u 32 časa izjednači silnom bombom. Makabi je nadalje nadmoćan i u 42 časa zabija Fenichel krasnim shootom iz 25 metara pobjedonosni goal, i kod rezultata 2:1 za Makabi, svršava dobar sudac Weiner utakmicu.

Kod Makabija istakla se čitava momčad u kojoj nije bilo nijedne slabe točke. Kod

Brođana back Sokolović, centerhalf ing. Perl u forwardu Kuncce i Digo.

Na večer je priredjen komers, koji je u vrlo animiranom raspoloženju protekao.

Na komersu pozdravio je Makabi predsjednik židovske bogoštovne općine g. dr. Spiegler i g. Sessler srdačnim riječima, čestitajući mu na lijepi ovaj uspjeh.

ŠEKEL. je dragovoljni porez, što ga daje svaki svijesni Židov, koji odobrava osnutak židovske domaje u Palestini.

ŠEKEL je manifestacija naše volje za obnovom židovstva.

ŠEKEL je smotra cionističke organizacije, brojčani izražaj njezina napretka.

PLATITE S TOGA ŠEKEL!

Plaćajte ga sami i pozovite druge na plaćanje šekela!

Stavite se svi u službu šekelske propagande, da naša manifestacija bude što dostojnija.

Vršite svi savjesno svoju dužnost!

PLATITE ŠEKELI

Eugen Dragoner

Marta Fischer

zaručeni

Zagreb, dne 8. aprila 1923.

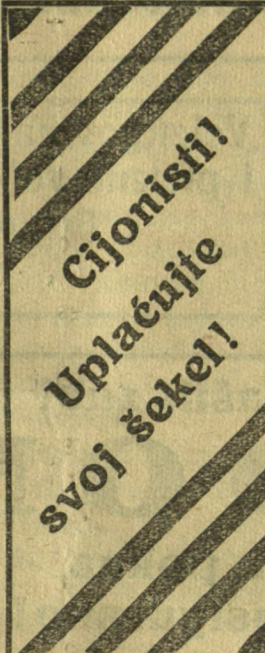
KROJAČKA DVORANA
za GOSPODU
HINKO GRAF
Zagreb Bevlaviceva
br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADBA BRZA

Preporučuje se P. N.
Gospodi za izradbu
najmodernijih odjela.
Veliki izbor
najfinijih engleskih
štofova

Cionisti!
Uplaćujte
svoj šekel!

Magda Grünwald
Levin Hajon
bankovni direktor
vjereni

Stara Pazova Bijeljina

D. M. C. artikli, te Aida Maria Lucia, umjetna svila (Kunstseide) kao i razni drugi pamuci. Kod većih naručba znatan popust! Kod specialne ve'etrgovine pamuka

Ferdo Schwarz i drug
Ulica br. 45 - ZAGREB - Telefon 2-56
Brzojavni naslov: SVADRUG

LAK

Moster

FIRNIS

MOSTER

TVORNICA LAKA d. d.
U ZAGREBU

Proizvadj:

lakove, lak-boje, firnis,
uljene boje, zemljene
i kemičke boje

za svu industriju, obrt i trgovinu

Na Zagrebačkom Zboru mjesto

TAHEIA

Internacionalno transportno poduzeće
Jelačićev 23 ZAGREB Telefon 16-12

Carinsko - posrednička
poslovnica uskladištenja

SIDRO d. d.

za trgovinu željezom Zagreb
Vlaška ul. 40. Telefon br. 69 i 81-30.

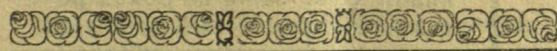
Nudjamo trgovcima i industrijama

turpije

marke Anker „Fischer“

dobro sortirane, uz tvorničke cijene.

Stalno na skladištu 5 vagona

INSTALACIONI ZAVOD

MILAN FREIBERGER

BAKAČEVA ULICA BR. 5 ZAGREB TELEFON BROJ 6-14

UVADJANJE ELEKTR. POGONA (CENTRALA), DYNAMO STROJEVA, ELEKTROMOTORA, ELEK. RASVJETE, KUĆNIH TELEFONA. PREUZIMA SVE POPRAVKE ISTE

Preuzima sve popravke iste

Asbestni škrljevac

cement, sadru, opeke, betonsko gvoždje, traverze i sav ostali građevni materijal prodaje na veliko i na malo

GRADIVO

TRGOVAČKO DRUŠTVO
Zagreb, Bogovičeva ulica 3
Telefon broj 5-55 Brzojavi: Gradivo

ELEVATOR

za kemijsku industriju

Proizvadžja:

Elevator Radium D vinovicu
vlastitu parfumeriju i kozmetiku

U tehničkom odjelenju:

Pečatni vosak

Generalno zastupstvo za S.H.S. americkanskog

Mento-Twina

inhalator i migrekrajon, te parfumerije

Scherk Berlin New-York

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON:
17-95

ZAGREB - ILICA 31

PAPMERKUR
BRZOJAVI

Veletrgovina
pisačeg, risačeg, novinskog, te
omolnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, notesa, blokova i konfek-
cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisačeg i risačeg pribora

IMPORTNA KUĆA

D. HIRSCHL I DRUG

8 AKADEMSKI TRG ZAGREB AKADEMSKI TRG 8

TELEFON BROJ 13-31.

TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko manufakturnu robu

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upo-
trebljene u svim dimenzijama za bra-
šno, posije, ugalj i t. d., dobiju se
najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-85

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća
uz najveću dnevnu cijenu —

Zavod za posudjivanje nepremovnih ponjava

Jedino najveće specijalno skladište krat-
ke nakitne i pletene robe samo na
veliko, niske cijene, solidna podvorba

Dragutin Uilmann, Zagreb

Ilica 36

Ilica 36

Veletrgovina kratke
i pletene robe

„Nevesta“ Textil Import &
EMILSCHULHOF

Bregovita ulica 3 ZAGREB Telefon broj 18-57

Vlastita manipulacija
Na Zagrebačkom Zboru mjesto broj 311.

Vjoran čuvar Vaših zubi jest

LYODONT

pasta za zube. — Jedan pokus — i Vaše je
povjerenje osigurano!

Dobiva se u ljekarnama i drogerijama!

LYO d. d. za finu kozmetiku farmaceutsku industriju, Zagreb

Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279

Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište že-
ljezne robe, posudja, gospodarskih
strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste
gradjevnih potrebština. Solidna roba,
brza posluga, cijene umjerene.

Izraeliška bogoštovna općina u Bjelovaru

Natječaj

Kod ove bogoštovne općine
imade se danom 1. septembra
1923. popuniti mjesto

KOTARSKOG RABINA

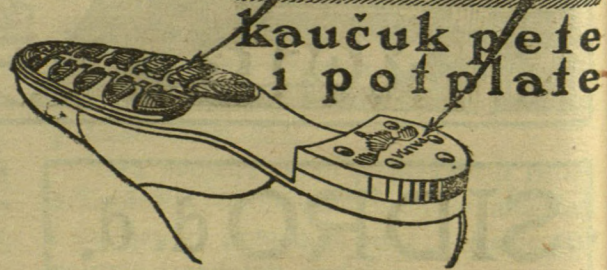
Natjecatelji imadu se iskazati
doktorskom diplomom, a stručnu
spremu imaju dokazati svjedodž-
bom triju rabinskih autoriteta ili
svjedodžbom rabinskog sjeme-
ništa. Plaća prema usmenom
sporazumu. Putni troškovi nado-
knadit će se samo na pokus po-
zvanima. Ponude valja priposlati
ovome predstojništvu najkasnije
do 1. juna 1923.

Predstojnik: Dr. Hinko Gottlieb

Nosite radi
njihovih mnogih
prednosti

PALMA

kačuk pete
i potplate

„GOLUB“ „ГОЛЪБ“

ZASTITNI ZNAK

JE NAJBOLJI PAMUK

ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE

A. ROMANO

ZAGREB

AKADEMIČKI TRG BR. 8

Gumene pete i Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od
kože! Najbolja zaštita protiv
vlage i zime!

C. D. GAON

Veletrgovina i vlastita manipu-
lacija trikotske i pletene robe
Jelačićev trg 25 ZAGREB Telef. 23-72